

Menetluskulude kindlaksmääramise analüüs

19.06.2013

Uku-Mats Peedosk

Justiitsministeerium

Sisukord

Sissejuhatus	2
Väljavõtete iseloomustus	2
Kirjeldav statistika	3
Tsiviilkohtumenetlus	3
Halduskohtumenetlus	6
Keskmete võrdlused.....	9
Tsiviilkohtumenetlus	9
Halduskohtumenetlus	12
Kokkuvõte.....	15
Lisa 1. Tsiviilkohtu asjade analüüsis kasutatud tunnuste kirjeldus.	17
Lisa 2. Halduskohtu asjade analüüsis kasutatud tunnuste kirjeldus.	19

Sissejuhatus

Analüüsi kirjeldab halduskohtu- ja tsiviilkohtumenetluse kestust ja kulude suurust ning nende seost teiste kohtumenetlust iseloomustavate tunnustega. Analüüsi eesmärgiks on selgitada, mis mõjutab menetluskulude kindlaksmääramise menetluse kestvust tsiviilkohtumenetluses ning võrrelda vastavaid tunnuseid halduskohtumenetluses.

Analüüs on tarvilik menetluskulude kindlaksmääramise menetluse optimeerimiseks ning vastavate seadusmuudatuste planeerimiseks ja see kujuneb sisendiks hilisemale seaduse mõjude analüüsile.

Analüüs on teostatud Justiitsministeeriumi Õiguspoliitika osakonnas lähtuvalt 2013. aasta tööplaanist. Vajaliku sisendi andsid analüüsile Indrek Niklus ja Stella Johanson, kohtutoimikud töötasid läbi Valeria Arsjuta, Kaidi Urgas ja Merilin Piik, andmeid töötles ja analüüsis ning aruande koostas Uku-Mats Peedok.

Väljavõtete iseloomustus

Andmed on analüüsi tarbeks hangitud kahe erineva väljavõtte tulemusena: eraldi andmestik koostati halduskohtumenetluse asjadest ning tsiviilkohtumenetluse asjadest.

Tsiviilkohtumenetluse asjade väljavõte

Andmekogu sisaldab 2012. aasta jooksul jõustunud tsiviilkohtumenetluse asju, mille käigus on toimunud menetluskulude väljanõudmine. Menetluses olevad asjad andmekogusse ei kuulu.

Tunnuste kirjeldus on esitatud analüüsi lisa 1. Tunnused jagunevad kaheks:

- Kohtute infosüsteemist laekunud andmed (tunnused 1-17);
- Kohtutoimikutest hangitud andmed (tunnused 18-33 , vt lisa 1);

Juhuvalim koosnes 300-st kohtuasjast, üldkogumis oli **1 890** asja (valimi osakaal 16%). Seleksioon valimisse toimus Bernoulli valemi abil. Valimist eemaldati 50 asja, mis ei vastanud analüüsi eeltingimustele (menetlus ei sisaldanud menetluskulude kindlaksmääramist või oli vastav info puudulik, samuti eemaldati andmekogust korduvad kirjed). Analüüsitav tsiviilasjade andmekogu koosnes **250**-st kohtuasjast (osakaal üldkogumist 13%).

Halduskohtumenetluse asjade väljavõte

Andmekogu sisaldab 2012. aasta jooksul jõustunud halduskohtumenetluse asju. Menetluses olevad asjad andmekogusse ei kuulu.

Tunnuste kirjeldus on esitatud analüüsi lisa 2. Tunnused jagunevad kaheks:

- Kohtute infosüsteemist laekunud andmed (tunnused 1-12);
- Kohtutoimikutest hangitud andmed (tunnused 13-20 , vt lisa 2);

Juhuvalim koosnes 353-st kohtuasjast, üldkogumis oli **2 216** asja (valimi osakaal 16%). Seleksioon valimisse toimus Bernoulli valemi abil. Valimist eemaldati 98 asja, mis ei vastanud analüüsi eeltingimustele, analüüsitav haldusasjade andmekogu koosnes **255**-st kohtuasjast (osakaal üldkogumist 11,5%).

Kirjeldav statistika

Kirjeldav statistika sisaldab andmeid tsiviilkohtu- ja halduskohtumenetluse etappide kestuse ja menetluskulude suuruse kohta.

Tsiviilkohtumenetlus

Keskmine avalduse kättetoimetamise aeg (ajavahemik avalduse kuupäevast avalduse kättetoimetamise kuupäevani) on olnud 175 päeva (tabel 1). Lühim ajavahemik on olnud 0 päeva (avaldus on koostatud ja kätte toimetatud samal päeval), pikim periood on 1565 päeva (üle 4 aasta).

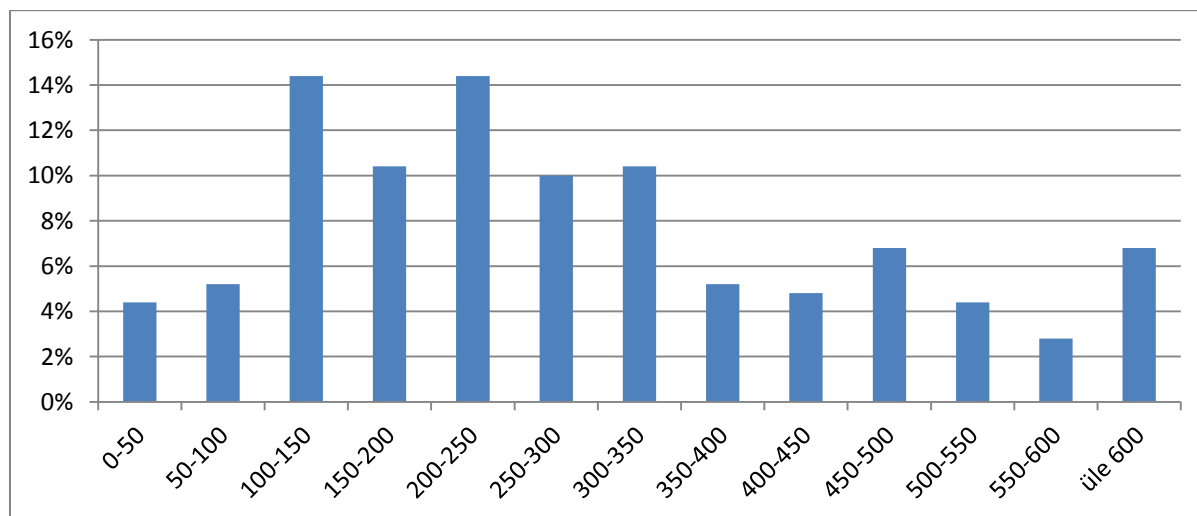
Menetluskulude kindlaksmääramise menetlus on kestnud keskmiselt 309 päeva, lühim menetlus on olnud 7 päeva ning pikim 1666 päeva (üle 4,5 aasta). Menetluse kestust on arvestatud avalduse esitamisest lahendi tegemiseni.

Avaldusele vastamiseks on määratud enamasti 30 päeva (mediaan 30), lühim periood on olnud 7 päeva ning pikim 30 päeva.

Tabel 1. Tsiviilkohtumenetluse etappide kestus

	<i>avalduse kättetoimetamise aeg</i>	<i>menetluse kestus (avalduse vastamise tegemisest lahendi tegemiseni)</i>	<i>aeg</i>
Keskmine	174,9	308,9	29,0
Mediaan	119	256	30
Standardhälve	208	235	4
Haare	1565	1659	23
Miinumum	0	7	7
Maksimum	1565	1666	30
Arv	223	250	242

Enamasti vältab menetlus 100-150 päeva (14% kõigist menetlustest) või 200-250 päeva (14% kõigist menetlustest, joonis 1). Pikemaid kui 600 päeva kestvaid menetlusi on 7% kõigist vaadeldud menetlustest.

Joonis 1. Tsiviilkohtumenetluste kestus (avalduse tegemisest lahendi tegemiseni, päevades)

Kindlasti mõjutavad keskmist kättetoimetamise ja menetlemise aega menetlused, kus kättetoimetamise- ja menetlemise aeg on olnud keskmisest märkimisväärselt pikemad. Nii näiteks on uuringu valimisse sattunud harju Maakohtu kohtunikuabi lahendatud kulude kindlaksmääramise asi, mille kohtute infosüsteemis olemasolevate andmete kohaselt tegi kohus 19.11.2007 põhiasjas tagaseljaotsuse, mis jõustus 27.02.2008. Avaldus kulude kindlaksmääramiseks esitati 18.01.2008.a. Kohus tegi määruse avalduse menetlusse võtmise ja dokumentide vastaspoolele kättetoimetamise kohta 27.11.2008. Kättetoimetamine ei õnnestunud ja alles kaks aastat ning üheksa kuud pärast avalduse esitamist - 14.10.2010, tegi kohus kirja kohtutäiturile dokumentide kättetoimetamiseks. Ka kohtutäituriga ei õnnestunud dokumente kätte toimetada ja 25.01.2011 tegi kohus kirja avaldajale Ametlikes Teadaannetes avaldamise kulude tasumiseks; sarnase sisuga kirja tegi kohus ka 14.03.2012; 10.04.2012, seega üle nelja aasta pärast avalduse esitamist ja ligi kolm ja pool aastat pärast avalduse menetlusse võtmist tegi kohus määruse dokumentide kättetoimetamise kohta Ametlike Teadaannete kaudu. Dokumendid loeti kehtinud redaktsiooni kohaselt kätte toimetatuks 30 päeval pärast avaldamist; 04.09.2012 määras kohus määrusega kulud kindlaks. Seega võttis kirjeldatud menetluses ainuüksi menetluskulude kättetoimetamise aega kolm ja pool aastat ning kulude kindlaksmääramise menetlus ise koguni ligemale viis aastat.

Teises erakordselt kaua kestnud Harju Maakohtu kohtunikuabi lahendatud asjas esitas hageja 05.03.2008. a. avalduse, millega palus määrata kindlaks hageja menetluskulud. Määrus avalduse kättetoimetamise ja vastuse esitamiseks tähtaja andmise kohta tegi kohus alles 05.01.2012, seega ligemale neli aastat pärast avalduse esitamist. Kohtute infosüsteemist ei nähtu vaidlust avalduse menetlusse võtmise asjaolude üle (otsus põhiasjas tehti 07.01.2008.a, otsus jõustus 14.02.2008. Hageja esitas avalduse 05.03.2008.a). Menetluskulude kindlaksmääramise avaldus koos lisadega on kostjale kätte toimetatud 30.05.2012. Vastuväidet avaldusele ei esitatud kohus tegi 21.09.2012 määruse kulude kindlaksmääramise kohta. Seega kirjeldatud juhul kestis kättetoimetamine ligemale neli kuud ja kättetoimetamisest lahendi tegemisele kulus ligemale viis kuud, kuid menetlus avalduse esimisest kulude kindlaksmääramiseni koguni neli ja pool aastat.

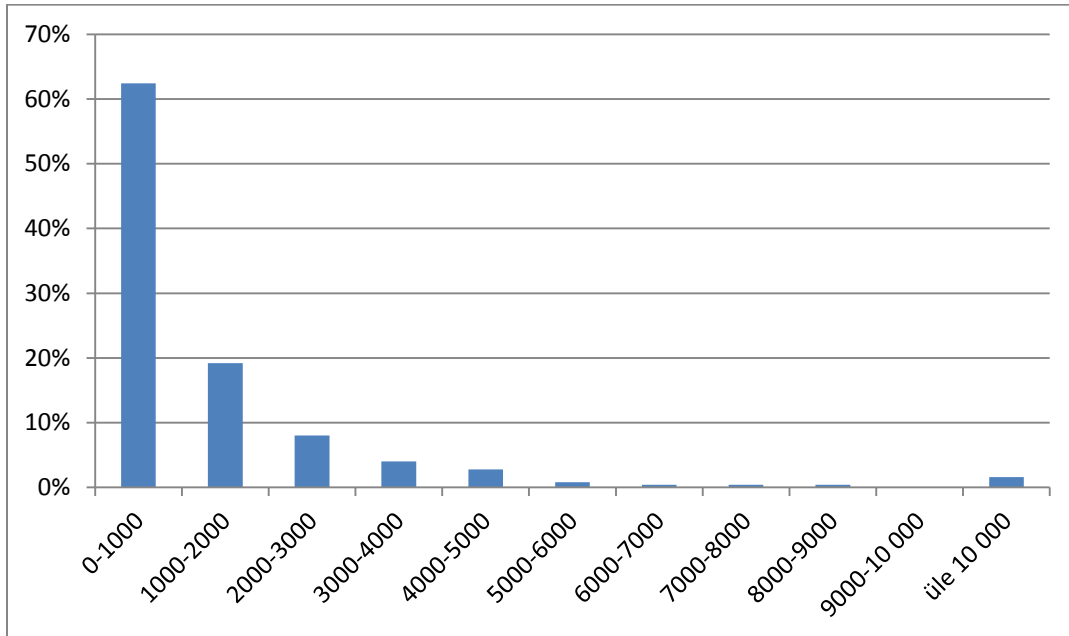
Menetluskulude kindlaksmääramist on taotletud oluliselt suuremas summas kui kohus on välja mõistnud, keskmine taotluse summa on 1955 eurot, samas kui keskmine väljamõistetud summa on 30% väiksem – 1384 eurot (tabel 2).

Taotluse summa on jäänud vahemikku 16 kuni 34 297 eurot, kindlaksmääratud summad on vahemikus 0 kuni 26 414 eurot.

Tabel 2. Tsiviilkohtumenetluse menetluskulude suurus

	<i>taotluse summa</i>	<i>väljamõistetud summa</i>
Keskmine	1954,7	1383,5
Mediaan	907	602
Standardhälve	3492	2587
Haare	34281	26414
Miinumum	15,98	0
Maksimum	34297	26414
Arv	250	250

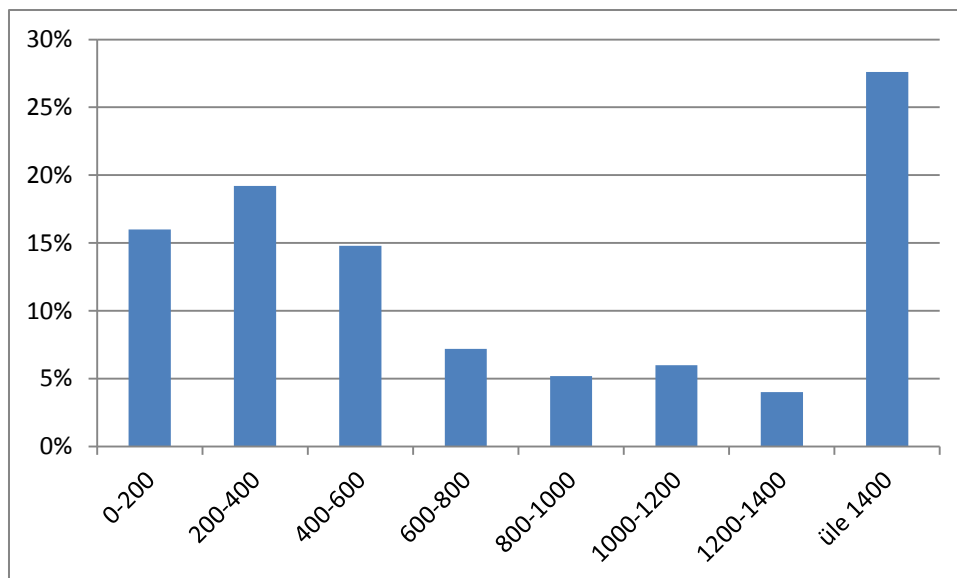
Menetluskulude puhul tuleb arvestada keskväärtuse ja mediaani ligi kahekordset erinevust (tabel 2: taotluse summa mediaan 907 eurot ning kindlaksmääratud summa mediaanväärtus 602 eurot). Sellest võib järeldada, et summade jaotus ei sarnane normaalkaotusele vaid on mõne väga suure väärtuse poole kaldu (asümmeetriakordaja on taotluse summa puhul 5,7 ning väljamõistetud summa puhul 6,3). Väärtuste jaotust kirjeldab piltlikult paremini järgnev joonis:

Joonis 2. Tsiivilkohtumenetluses välja mõistetud menetluskulude summad (eurodes)

Nagu nähtub jooniselt 2 on enamus (62%) kindlaksmääratud summasid väiksemad kui 1000 eurot. Üle 10 000 euro on välja mõistetud neljal vaadeldud juhul, mis moodustab kõigist vaadeldud kohtuasjadest 1,6%. Selline väärtuste jaotus tingibki mediaanist olulisemalt suurema keskväärtuse.

Kindlaksmääratud menetluskulude summade 'alumist', väiksemat otsa kirjeldab joonis 3. Üle 1400 euro suuruseid menetluskulusid on kindlaks määratud 27,6% juhtudest, see tähendab, et alla 1400 euro suurused menetluskulud moodustavad 72,4% kõigist juhtudest. Väikestest menetluskuludest langeb enamus vahemikku 200-400 eurot (19,2%).

Joonis 3. Tsiviilkohtumenetluses kindlaksmääratud menetluskulude summad (eurodes).

Menetluskulude peale on edasi kaevatud ringkonnakohtusse (22 juhtu 250st) ning Riigikohtusse (8 juhtu). Juhul, kui menetluskulude peale on edasi kaevatud, on keskmine menetlus ringkonnakohtus kestnud 115 päeva ning Riigikohtus 89 päeva (tabel 3). Menetlusaeg ringkonnakohtus varieerub 28st päevast 369 päevani, menetlusaeg Riigikohtus varieerub 47st päevast 126ni.

Tabel 3. Tsiviilkohtumenetluse kestus edasikaebamise korral

	<i>menetlusaeg ringkonnakohtus</i>	<i>menetlusaeg Riigikohtus</i>
Keskmine	115,4	89,4
Mediaan	91	93
Standardhälve	93	30
Haare	341	79
Miinumum	28	47
Maksimum	369	126
Arv	22	8

Halduskohtumenetlus

Halduskohtumenetluste kestuse kohta on olemas teave menetluse algusest lahendi tegemise vahelise perioodi pikkuse kohta.

Halduskohtumenetlus, mille käigus on muuhulgas vaieldud menetluskulude üle, on alates menetluse algusest lahendi tegemiseni kestnud 236 päeva (tabel 4).

Tabel 4. Halduskohtumenetluse kestus

	<i>Kestus (menetluse algusest lahendini)</i>
Keskmine	236
Mediaan	182
Standardhälve	257

Haare	3522
Miinumum	25
Maksimum	3547
Arv	255

Paraku ei ole võimalik otseselt halduskohtumenetluse ning tsiviilkohtumenetluse kestust võrrelda, tsiviilkohtumenetluste puhul kirjeldavad andmed menetluskulude menetluse kestust, halduskohtumenetluse korral halduskohtumenetluse kestust tervikuna. Seda põhjusel, et halduskohtus ei määrata menetluskulusid eraldi menetluses vaid üldise kohtumenetluse käigus.

Järgnevalt on kirjeldatud halduskohtumenetluses määratud menetluskulude ning jõustunud menetluskulude suurust. Jõustunud menetluskulude summa kajastab lõplikku menetluskulude summat, juhul, kui kulude peale kaevati edasi, siis edasikaebamise järgset määratud menetluskulude summat, juhul, kui kulude peale ei kaevatud edasi, siis algselt määratud (ja lõplikuks jäänud) menetluskulude summat.

Keskmiselt on määratud menetluskulude summa 1379 eurot, pärast menetluskulude vaidlustamist on keskmine jõustunud menetluskulude summa pigem väiksem kui suurem esmaselt määratud (1372 eurot, tabel 5).

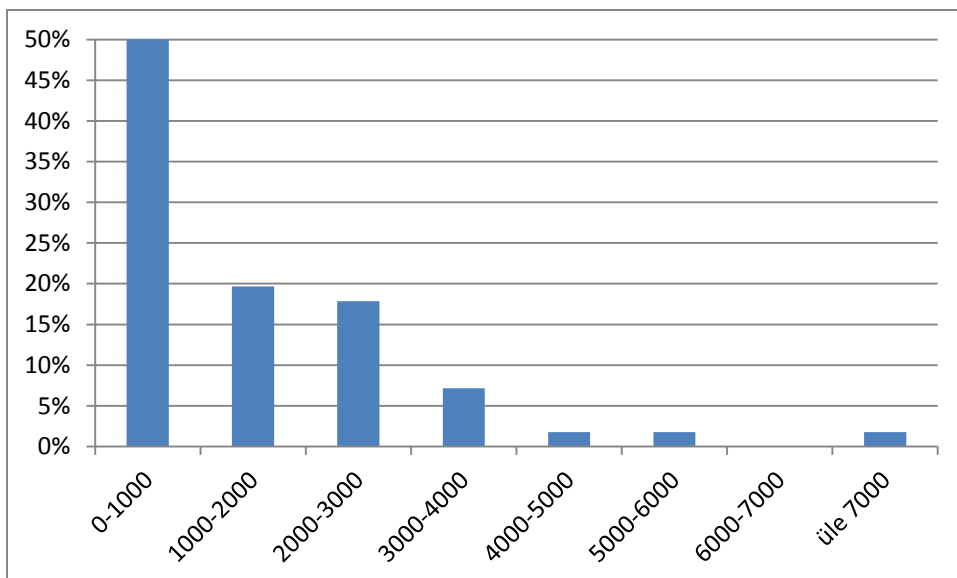
Mediaanväärtused on keskväärtusest väiksemad, mis on taas tingitud mõnede suurte erandlike kulude esinemisest väljavõttes. Väikseim määratud kulu on olnud mõlemal juhul 0 eurot, suurim 7318 eurot.

Valimisse sattunud 255-st halduskohtumenetluse asjast on menetluskulud kindlaks määratud üksnes 56-l juhul (22% juhtudest). Ülejäänud 199-l juhul (78%) kulusid kindlaks ei määratud.

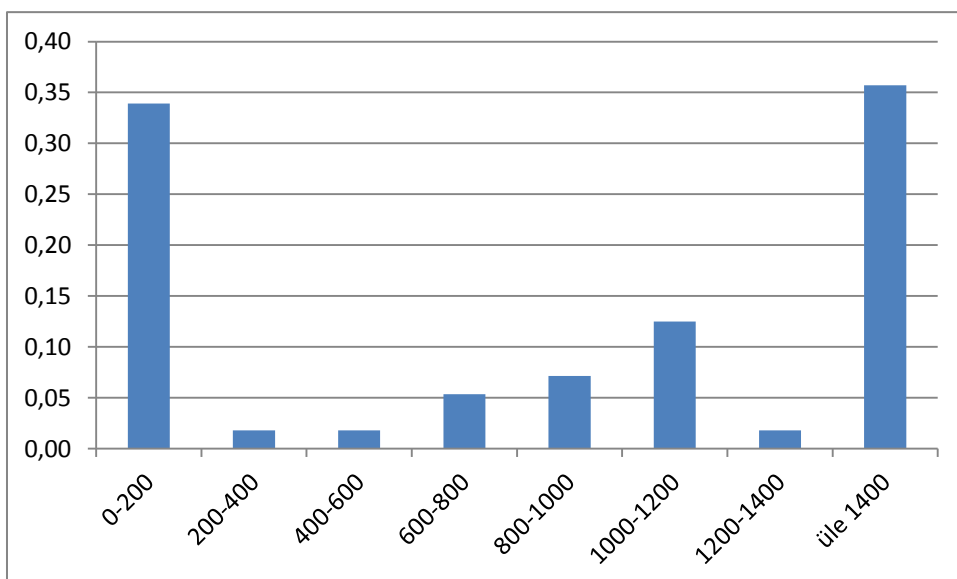
Tabel 5. Halduskohtumenetluses kindlaksmääratud menetluskulude summa

	<i>Menetluskulude summa</i>	<i>Jõustunud menetluskulude summa</i>
Keskmine	1379	1372
Mediaan	1032	1005
Standardhälve	1547	1547
Haare	7318	7318
Miinumum	0	0
Maksimum	7318	7318
Arv	56	56

Menetluskulude jaotust aitab selgitada joonis 4. Pooled kindlaksmääratud ja jõustunud menetluskuludest on väiksemad kui 1000 eurot (50%). Samas on ühel juhul määratud menetluskulude suuruseks üle 7000 euro.

Joonis 4. Halduskohtumenetluses määratud jõustunud menetluskulude summa (eurodes) Väiksemate kui 1400 euro suuruste jõustunud menetluskulude jaotust selgitab joonis 5. Üle 1400 euro suurused jõustunud menetluskulud moodustavad 36% kõigist juhtudest, alla 200 euro suurused jõustunud menetluskulud moodustavad kõigist kuludest 34%. Seega võib üldistades väita, et menetluskulud jagunevad suhteliselt võrdselt kolme kategooriasse: kolmandik on väiksemad kui 200 eurot, kolmandik suuremad kui 1400 eurot, ning kolmandik vahemikus 200 kuni 1400 eurot.

Joonis 5. Halduskohtumenetluses määratud jõustunud menetluskulude summa (eurodes)

Tsiviilkohtumenetluse käigus on keskmine kindlaks määratud summa 1383,5 eurot ning halduskohtumenetluse käigus jõustunud keskmine menetluskulude summa 1372 eurot on küllalt sarnased. Samas tuleb arvestada, et kulude variatiivsus on väga erinev – tsiviilkohtumenetluste puhul on minimaalse ja maksimaalse väljamõistetud summa erinevus üle 26 tuhande euro, samas kui halduskohtumenetluses on vahe veidi üle 7300 euro nendes halduskohtumenetluses asjades, kus kulud kindlaks määrati (22% juhtudest -56 asja 255-st).

Keskmete võrdlused

Järgnevalt on võrreldud tsiviil- ning halduskohtumenetlust kirjeldavate arvtunnuste (menetluse kestus, välja mõistetud kulude suurus) keskmisi olulisemate nominaaltunnuste (mittearvuliste tunnuste, nagu kohtupiirkond, lahendi liik, edasikaebamine jne) lõikes.

Tsiviilkohtumenetlus

Enamus tsiviilkohtumenetluses menetletud menetluskulude kindlaksmääramise asju on menetletud Harju Maakohtus (78%, tabel 6). Keskmine avalduse kättetoimetamise aeg on kõige pikem Harju Maakohtus 187 päeva), kõige lühem Pärnu Maakohtus, 6 päeva (samas tuleb arvestada, et olemas on teave üksnes kahe Pärnu Maakohtus toimunud menetluse kättetoimetamise aja kohta).

Keskmine menetluse kestus avalduse tegemisest lahendi tegemiseni on kõige pikem Harju Maakohtus, 337 päeva, Tartu Maakohtus on menetluste kestus enam kui poole lühem – 147 päeva.

Keskmine taotluse ning väljamõistetud summa on kõrgeimad Harju Maakohtus, vastavalt 1899 ja 1317 eurot. Kõige pikem periood vastamiseks määrati Harju Maakohtus (keskmine 30 päeva) ja kõige lühem Pärnu Maakohtus (9,1 päeva).

Tabel 6. Kohtupiirkonnad tsiviilkohtumenetluses

Väärtused	Harju Maakohus	Viru Maakohus	Tartu Maakohus	Pärnu Maakohus	Kokku
Asjade arv	196	37	9	8	250
Osakaal	78%	15%	4%	3%	100%
Keskmine avalduse kättetoimetamise aeg	187	126	132	6	175
Keskmine menetluse kestus (avalduse tegemisest lahendi tegemiseni)	337	234	147	156	309
Keskmine taotluse summa	1899	1696	1468	1406	1837
Keskmine väljamõistetud summa	1317	938	1143	1296	1253
Keskmine vastamise aeg	30,0	28,9	20,8	9,1	29,0

Asju on tsiviilkohtu menetluskulude määramise protsessis menetlenud kohtunikuabi (94% kõigist juhtudest, tabel 7) ning 6% asjadest on menetletud kohtuniku poolt.

Juhul, kui asja menetleb kohtunikuabi on keskmine menetluse kestus 319 päeva ning keskmine kättetoimetamise aeg 176 päeva. Kohtunike keskmine menetlemise kestus on 133 päeva ning avalduse kättetoimetamise aeg 119 päeva.

Kohtunikuabide puhul on keskmine väljamõistetud summa olnud 1393 eurot ning kohtunikel 1223 eurot.

Kohtunikud on vastamiseks määranud keskmiselt lühema aja, 18,5 päeva, kohtuniku abid määravad keskmiselt 29,4 päeva.

Tabel 7. Asja lahendava isiku amet tsiviilkohtumenetluses

Väärtused	kohtunik	kohtunikuabi	Kokku
-----------	----------	--------------	-------

Asjade arv	14	236	250
Osakaal	6%	94%	100%
Keskmine avalduse kättetoimetamise aeg	119	176	175
Keskmine menetluse kestus (avalduse tegemisest lahendi tegemiseni)	133	319	309
Keskmine taotluse summa	1481	1983	1955
Keskmine väljamõistetud summa	1223	1393	1383
Keskmine vastamise aeg	18,5	29,4	29,0

Ringkonnakohtusse on edasi kaevatud 8% menetluskulude kindlaksmääramise lahenditest (tabel 8). Erineb menetluse kestus, edasi kaevatud asjades on menetlused keskmiselt pikemad (331 päeva, võrreldes 308 päevase keskmise menetluse kestusega juhul, kui edasi ei ole kaevatud).

Kõige suurem erinevus kahe kategooria võrdlemisel tekib menetluskulude summa osas. Juhul, kui menetluse tulemuse peale on edasi kaevatud, on menetluskuludeks taotletav summa olnud ligi kolm korda suurem (5017) kui asjades, kus edasi ei ole kaevatud (1577 eurot). Erinevad ka keskmised kindlaksmääratud summad. Juhul, kui on edasi kaevatud, on kindlaksmääratud keskmiselt 3441 eurot, juhul, kui edasi kaevatud ei ole, on välja mõistetud 1081 eurot (erinevus on üle kolme korra).

Ringkonnakohtusse edasi kaevatud 22-st asjast oli üks menetluskulude kindlaksmääramise asi menetletud kohtuniku poolt ning 21 asja (95%) kohtunikuabide poolt.

Tabel 8. Edasikaebamine ringkonnakohtusse tsiviilkohtumenetluses

Väärtused	Edasikaebamine ringkonnakohtusse		
	ei	jah	Kokku
Asjade arv	228	22	249
Osakaal	92%	8%	100%
Keskmine avalduse kättetoimetamise aeg	179	126	175
Keskmine menetluse kestus (avalduse tegemisest lahendi tegemiseni)	308	331	310
Keskmine taotluse summa	1577	5017	1843
Keskmine väljamõistetud summa	1081	3441	1257
Keskmine vastamise aeg	29,1	28,0	29,0

Kõigist valimisse sattunud asjadest on Riigikohtusse edasi kaevatud 8 juhul (3% asjadest, tabel 9). Arvestades teadaolevate asjade väikest hulka, tuleb järelduste tegemisel ettevaatlik olla. Menetluse kestus on mõlemal juhul suhteliselt sarnane, kuid taas keskmised taotletud ning kindlaksmääratud summad erinevad märkimisväärselt. Juhul, kui kulude kindlaksmääramise lahendi peale on edasi kaevatud Riigikohtusse on taotletud üle 5 korra enam (8984 eurot) ning välja mõistetud üle kuue korra enam (6905 eurot). Juhul, kui lahendi peale ei ole Riigikohtusse edasi kaevatud, on vastavad keskmised 1683 ning 1101 eurot.

Riigikohtusse edasi kaevatud 8-st menetluskulude kindlaksmääramise asjast oli üks menetletud kohtuniku poolt ning 7 asja menetletud kohtunikuabi poolt.

Tabel 9. Edasikaebamine Riigikohtusse tsiviilkohtumenetluses

Väärtused	Edasikaebamine Riigikohtusse		
	ei	jah	Kokku
Asjade arv	238	8	246
Osakaal	97%	3%	100%
Keskmine avalduse kättetoimetamise aeg	177	105	175
Keskmine menetluse kestus (avalduse tegemisest lahendi tegemiseni)	311	316	311
Keskmine taotluse summa	1683	8984	1863
Keskmine väljamõistetud summa	1101	6905	1272
Keskmine vastamise aeg	29,2	24,6	29,0

Kõige enam on kohus mõistnud kulusid välja väiksemas ulatuses, kui taotluses nõutud, põhjendusel, et nõutav kululiik ei kuulu menetluskulude hüvitamise reeglite kohaselt hüvitamisele. Näiteks on taotletud õigusabikulu väljamõistmist menetluskulude kindlaksmääramise avalduse koostamise eest, nõustaja kulude hüvitamist, käibemaksukohuslase poolt käibemaksu hüvitamist (vt TsMS § 174 lg 6). Sellisel põhjusel on taotluse summast väiksemas ulatuses välja mõistetud kokku 41 korral. Samuti vähendas kohus väljamõistetavat summat põhjendusel, et näidatud kulud ei ole konkreetses asjas vajalikud ja põhjendatud – seda 35 juhul. Lisaks 7 juhul ei olnud kulud taotletud määras tõendatud. Samuti on kohus väljamõistetavat summat vähendatud seetõttu, et esindajatasu hüvitamist on taotletud suuremas ulatuses kui Vabariigi Valitsuse poolt TsMS § 175 lg 4 alusel kehtestatud piirmäärad võimaldavad, lisaks juhud, kui hagita menetluses kantud esindajakulud kuuluvad § 172 lg 8 kohaselt hüvitamisele samadel alustel tunnistajale makstava hüvitisega – kokku 30 juhul. 13 juhul on taotluses arvestatud kulusid, lähtuvalt kulude jaotusest, valesti. Ühes lahendis võis korraga esineda rohkem kui üks vähendamise põhjendus.

Ühes valimisse sattunud hagita asjas kohaldas kohtunikuabi lepingulise esindaja tasu määra arvestamisel Vabariigi Valitsuse määrust lepingulise esindaja tasu piirmäärade kohta, lähtudes mittevaralise nõude piirmäärast, olenemata sellest, et menetlusosaline viitas sellele, et kohaldamisele kuulub tunnistajatasu regulatsioon. Kohtunikuabi jättis menetlusosalise viite tähelepanuta. Määruse peale ei kaevatud. Kahel juhul ei kohaldanud kohtunikuabi hagita asja lahendamisega kaasnenud esindajatasu kindlaksmääramisele ei Vabariigi Valitsuse määrust esindajatasude kindlaksmääramise kohta ega tunnistajatasumäärasid.

Valimisse asjadest ringkonnakohtusse kaevatud 22 asjast jättis ringkonnakohus määruse 16 korral muutmata, kahel juhul tühistas ja tegi uue määruse, ühel juhul tühistas osaliselt ja tegi tühistatud osas uue määruse, kahel juhul muutis määrust, täpsustades resolutsiooni ja ühel juhul tühistas ning saatis uueks läbivaatamiseks madalama astme kohtule. Riigikohtule edasi kaevatud kaheksast asjast Riigikohus ühtegi menetluse ei võtnud.

Halduskohtumenetlus

Väljavõtte sisaldab andmeid Halduskohtu 57 apellatsioonimenetluse (22%) ning 198 esimese astme menetluse (78%) kohta (tabel 10).

Halduskohtumenetluse asjades määrati menetluskulud kindlaks 22% juhtudest (56 asja 255-st).

Apellatsioonimenetlustes on määratud (1482 eurot) ning jõustunud (1553 eurot) keskmiselt suurem summa, kui I astme menetlustes, kus on määratud keskmiselt 1322 eurot ning jõustunud 1272 eurot menetluskulusid.

Tabel 10. Menetluse liik halduskohtumenetluses

Väärtused	Apellatsiooni- menetlus	I astme menetlus	Kokku
Asjade arv	57	198	255
Osakaal	22%	78%	100%
Keskmine kestus (menetluse algusest lahendini)	270	226	236
Keskmine menetluskulude summa	1482	1322	1379
Keskmine jõustunud menetluskulude summa	1553	1272	1372

Halduskohtus on menetluskulude üle otsustatud neljas kohtus: Tallinna Halduskohtus (35% asjadest, tabel 11), Tallinna Ringkonnakohtus (13% asjadest), Tartu Halduskohtus (42% asjadest) ning Tartu Ringkonnakohtus (9% asjadest).

Kõige kauem on kestnud menetlused Tartu Ringkonnakohtus (362 päeva) ning kõige lühem on menetlus Tartu Halduskohtus (175 päeva).

Kõige kõrgemad keskmised menetluskulude summad on määratud ja jõustunud Tallinna Ringkonnakohtus (vastavalt keskmiselt määratud 1924 ja jõustunud 1954 eurot menetluskulusid). Kõige väiksemad menetluskulude summad on määratud ja jõustunud Tartu Ringkonnakohtus, vastavalt 661 ja 808 eurot.

Tabel 11. Kohus halduskohtumenetluses

Väärtused	Tallinna Haldus- kohus	Tallinna Ringkonna- kohus	Tartu Haldus- kohus	Tartu Ringkonna- kohus	Kokku
Asjade arv	90	33	108	24	255
Osakaal	35%	13%	42%	9%	100%
Keskmine kestus (menetluse algusest lahendini)	287	203	175	362	236
Keskmine menetluskulude summa	1560	1924	901	661	1379
Keskmine jõustunud menetluskulude summa	1481	1954	901	808	1372

Kõigist vaadeldavatest juhtudest on vastustaja (avaliku halduse kandja) esindajana kasutatud advokaati 6% juhtudest (tabel 12). Juhul, kui avaliku võimu kandjat on esindanud advokaat, on

menetlus kestnud kauem (keskmiselt 323 päeva võrreldes 230 päeva pikkuse keskmise kestusega juhul, kui advokaati ei ole kasutatud).

Juhul, kui avaliku võimu kandjat on esindanud advokaat, on keskmine määratud menetluskulude summa 1860 eurot ning jõustunud menetluskulude summa 1846 eurot. Seda on poolteist korda rohkem, kui juhtudel, mil avaliku võimu kandjat ei ole esindanud advokaat, vastavad keskväärtused on 1203 ning 1199 eurot.

Tabel 12. Advokaadi kasutamine halduskohtumenetluses

Väärtused	Advokaadi kasutamine riigi esindajana		
	ei	jah	Kokku
Asjade arv	240	15	255
Osakaal	94%	6%	100%
Keskmine kestus (menetluse algusest lahendini)	230	323	236
Keskmine menetluskulude summa	1203	1860	1379
Keskmine jõustunud menetluskulude summa	1199	1846	1372

Avaliku võimu kandja on vaidluse võitnud 73% vaadeldavatest juhtudest ning kaotanud 21% juhtudest (tabel 13). Osaliselt on kohtuasi võidetud 5% juhtudest ning ühel juhul sõlmiti kompromiss.

Kohtuasi, kus sõlmiti kompromiss vältas 380 päeva. Kõige kauem on menetlus kestnud juhul, kui avaliku võimu kandja on osaliselt võitnud (keskmiselt 354 päeva) ning kõige lühemad on menetlused, mille avaliku võimu kandja on võitnud (keskmine kestus 227 päeva).

Juhul, kui avaliku võimu kandja on vaidluse kaotanud, on menetluskulud kõige kõrgemad (määratud 1565 eurot ning jõustunud 1511 eurot). Kõige madalad on menetluskulud osalise võidu korral, vastavalt määratud keskmiselt 857 eurot ning jõustunud 861 eurot menetluskulusid.

Tabel 13. Vaidluse võitja halduskohtumenetluses

Väärtused	Kas vaidluse võitis avaliku võimu kandja?				Kokku
	ei	jah	sõlmiti kompromiss	osaliselt	
Asjade arv	53	187	1	14	255
Osakaal	21%	73%	0%	5%	100%
Keskmine kestus (menetluse algusest lahendini)	233	227	380	354	236
Keskmine menetluskulude summa	1565	1274		857	1379
Keskmine jõustunud menetluskulude summa	1511	1373		861	1372

Menetluskulude määramise peale on edasi kaevatud 10 juhul 254-st (4% kõigist juhtudest, tabel 14).

Juhul, kui kulude peale on edasi kaevatud, on määratud ja jõustunud väiksemas summas menetluskulusid (keskmiselt määratud 1269 ning jõustunud 1112 eurot). Juhul, kui edasi ei kaevatud, on vastavad keskmised 1354 eurot ning 1373 eurot.

Tabel 14. Edasikaebamine menetluskulude peale halduskohtumenetluses

Väärtused	edasi kaevatud	ei kaevati edasi	Kokku
Asjade arv	244	10	254
Osakaal	96%	4%	100%
Keskmine kestus (menetluse algusest lahendini)	231	336	235
Keskmine menetluskulude summa	1354	1269	1341
Keskmine jõustunud menetluskulude summa	1373	1112	1335

Olukordi, kus avaliku võimu kandja kasutas enda esindamiseks advokaati, on väljavõttes 15 juhtumit (mis moodustab kõigist juhtudest 6%, tabel 15). Neist enamustel kordadel (13 juhtumit) määrati menetluskulud kindlaks (87% juhtumitest). Menetluskulusid ei määratud kindlaks 2 korral.

Nendest juhtudest, kus avaliku võimu kandjat esindas advokaat, kaotas avaliku võimu kandja vaidluse 6 juhul (alati kaasnes menetluskulude kindlaksmääramine), avaliku võimu kandja võitis vaidluse 8 juhul (kuuel juhul määrati menetluskulud kindlaks, kahel korral seda ei tehtud) ning ühel juhul võitis avaliku võimu kandja osaliselt (kaasnes menetluskulude kindlaksmääramine).

Tabel 15. Menetluskulude kindlaksmääramine ja vaidluse tulemus juhul, kui avaliku võimu kandja kasutas halduskohtumenetluses advokaati

		Menetluskulusid ei määratud kindlaks	Menetluskulud määrati kindlaks	Kokku
Avaliku kandja vaidluse	võimu kaotas		6	6
Avaliku kandja vaidluse	võimu võitis	2	6	8
Avaliku kandja osaliselt	võimu võitis		1	1
Kokku		2	13	15

Juhul, kui avaliku võimu kandja kaotas vaidluse, määrati menetluskulud kindlaks 62% juhtudest (tabel 16), antud valimi puhul tähendab see 33 asja 53-st. Juhul, kui avaliku võimu kandja võitis vaidluse, määrati menetluskulud kindlaks 6% juhtudest (12 asja 187-st). Ühel juhul sõlmiti kompromiss ning sellega ei kaasnenud menetluskulude kindlaksmääramist ning juhul, kui avaliku võimu kandja võitis osaliselt määrati menetluskulud kindlaks 64% juhtumitest (9 asja 14-st).

		Menetluskulusid ei määratud kindlaks	Menetluskulud määrati kindlaks	Kokku
Avaliku kandja	võimu kaotas	38%	62%	100%

vaidluse				
Avaliku kandja vaidluse	võimu võitis	94%	6%	100%
Sõlmiti kompromiss		100%	0%	100%
Avaliku kandja osaliselt	võimu võitis	36%	64%	100%
Kokku		79%	21%	100%

Juhul, kui vaidlust ei võitnud avaliku võimu kandja, oli keskmine menetluskulu 1565 eurot (tabel 17), juhul, kui vaidluse võitjaks osutus avaliku võimu kandja, oli keskmine menetluskulu 1303 eurot. Osalise riigi võidu puhul oli keskmine menetluskulu 857 eurot.

Juhul, kui avaliku võimu kandjat esindas advokaat, oli keskmine menetluskulu 1977 eurot. Juhul, kui kasutati advokaati ja avaliku võimu kandja kaotas vaidluse oli keskmine kulu 2213 eurot, kui kasutati advokaati ja avaliku võimu kandja võitis vaidluse, oli keskmine kulu 1630 eurot ning kui avaliku võimu kandja võitis osaliselt, 2650 eurot.

Tabel 17. Keskmine menetluskulude summa ja vaidluse tulemus halduskohtumenetluses

Keskmine menetluskulu		
Avaliku kandja vaidluse	võimu kaotas	1565
Avaliku kandja vaidluse	võimu võitis	1303
Avaliku kandja osaliselt	võimu võitis	857
Kokku		1389

avaliku võimu kandja Avaliku võimu kandja Avaliku võimu kandja Kokkuvõte

Menetluskulud ja menetluse kestus

Keskmine tsiviil- ja halduskohtumenetluse menetluskulu suurus valimis asjades, kus kulud kindlaks määrati, on suhteliselt sarnane, tsiviilkohtus määratakse keskmiselt 1384 eurot menetluskulusid, halduskohtus keskmiselt 1372 eurot.

Mõlemas kohtumenetluse liigis esineb üksikuid väga kõrgete menetluskuludega erandeid, mis muudavad menetluskulude keskmise summa kõrgeks. Samas, mõlema kohtumenetluse liigi puhul on kolmandik kindlaksmääratud menetluskuludest väiksemad kui 400 eurot (halduskohtus isegi alla 200 euro).

Tsiviilkohtumenetluse kulude kindlaksmääramise menetlused kestavad avalduse esitamisest lahendi tegemiseni keskmiselt 309 päeva. Halduskohtumenetlused, mille käigus määratakse ära ka

menetluskulud, kestavad avalduse esitamisest lahendi tegemiseni 236 päeva. Paraku ei ole need kaks keskmist omavahel üks-üheselt võrreldavad, tsiviilkohtumenetluste puhul on menetluse eesmärk menetluskulude kindlaksmääramine, halduskohtumenetluste puhul on menetluskulude määramine üksnes üks osa menetlusest. Siiski võib selle põhjal väita, et halduskohtus suudetakse menetluskulude üle otsustada oluliselt kiiremini, kui tsiviilkohtus.

Tsiviilkohtu menetluskulude asjad

Tsiviilkohtumenetluse kulude menetlused erinevad selle alusel, millises kohtumajas on menetlus läbi viidud, milline kohtuametnik on menetlust juhtinud ning selle alusel, kas otsuse peale on ringkonna või Riigikohtusse edasi kaevatud.

Tsiviilkohtutest kestab kõige kauem menetlus Harju Maakohtus (337 päeva), samas menetletakse seal teiste kohtupiirkondadega võrreldes suuremaid menetluskulude taotlusi (keskmiselt 1899 eurot) ning määratakse kõige kõrgemaid menetluskulusid (keskmiselt 1317 eurot).

Kohtunikuabide poolt teostatud menetluskulude menetlus kestab kauem, kui kohtunike teostatud menetlus (vastavad keskmised kohtunike puhul 133 päeva ja kohtunikuabide puhul 319 päeva). Samas otsustavad kohtunikuabid suuremamahuliste taotluste üle (keskmiselt 1393 eurot võrreldes kohtunike 1223 euroga).

Tsiviilkohtumenetluse kulude kindlaksmääramise asjades, mis on jõudnud ringkonna või Riigikohtusse, on kindlaksmääratud menetluskulud kordades suuremad (kolm kuni kuus korda kõrgemad) kui nendes asjades, kus kulude lahendi peale edasi ei kaevatud.

Halduskohtu menetluskulude asjad

Halduskohtuasjades määratakse menetluskulud kindlaks 22% juhtudest (56 asja 255-st).

Halduskohtumenetluse asjades sõltub menetluskulude maht ja kestus eeskätt sellest, millises kohtus on asja arutatud, kas vastustajat (avaliku halduse kandjat) esindas advokaat, milline osapool võitis vaidluse ja kas otsus kaevati edasi.

Kõige kõrgemad on halduskohtumenetluses menetluskulud Tallinna Ringkonnakohtus (keskmiselt jõustunud kulud 1954 eurot), kõige kauem kestab menetlus Tartu Ringkonnakohtus (keskmiselt 362 päeva).

Juhul, kui avaliku võimu kandjat esindamiseks kasutati advokaati, on menetluskulud kõrgemad (keskmiselt 1846 eurot) ja menetlus kestab kauem (keskmiselt 323 päeva).

Juhul, kui avaliku võimu kandja kaotas vaidluse, on menetluskulud kõrgemad (keskmiselt 1511 eurot) kui siis, kui avaliku võimu kandja võitis vaidluse (keskmiselt 1373 eurot).

Halduskohtu asjadel, mis on edasi kaevatud, on madalamad menetluskulud (keskmiselt 1112 eurot) ning need kestavad kauem (keskmiselt 336 päeva).

Lisa 1. Tsiviilkohtu asjade analüüsis kasutatud tunnuste kirjeldus.

Tunnuse nimi	Tunnuse sisu selgitus	Võimalikud väärtused
Eeldäidetud:		
Kohus	<i>kohus, kus asi on arutusel olnud</i>	<i>Harju maakohus; Pärnu maakohus; Tartu maakohus; Viru maakohus</i>
Kohtumaja	<i>kohtumaja, kus asi on arutusel olnud</i>	
Kohtunik	<i>kohtunik, kes asja on arutanud</i>	
Kohtunikuabi	<i>kas asja on lahendanud kohtunik või kohtuniku abi</i>	<i>Kohtunik/kohtuniku abi</i>
Menetluse liik	<i>kohtuliku menetluse liik (valitud üks)</i>	<i>tsiviilkohtumenetlus</i>
Kategooria	<i>kohtuasja kategooria</i>	<i>hagimenetlused ja hagita menetlused</i>
Liik	<i>kohtuasja liik</i>	
Number	<i>dokumendi number</i>	<i>KIS asja number</i>
Liik_X	<i>kohtuasja menetlusprotsessi seis (lahendatud või töös) (valitud üks)</i>	<i>3. LAHENDATUD</i>
Liik_Y	<i>kohtulahendi liik</i>	<i>määrus; otsus</i>
Nõuete arv	<i>kohtuasja raames esitatud nõuete arv</i>	<i>arv</i>
menetlus.id	<i>menetluse identifitseerimisnumber</i>	<i>arv</i>
Menetluse algus	<i>menetluse võtmise kuupäev</i>	<i>PP.KK.AAAA(kuupäev,kuu,aasta)</i>
Lahendi kp	<i>kohtuasja lahendava dokumendi kuupäev</i>	<i>PP.KK.AAAA(kuupäev,kuu,aasta)</i>
Jõustumise kp	<i>kohtuasja lahendi jõustumise kuupäev</i>	<i>PP.KK.AAAA(kuupäev,kuu,aasta)</i>
Määruse kp	<i>määruse tegemise kuupäev (korraldav määrus või kulude määrus)</i>	<i>PP.KK.AAAA(kuupäev,kuu,aasta)</i>
Sisu	<i>kohtuasja sisu selgitus</i>	<i>vabatekstina</i>
Päevade arv	<i>menetluse kestus KIS järgi</i>	<i>arv</i>
Lisatavad:		
Hagimenetlus	<i>kas tegu oli hagimenetlusega (hagimenetlus - jah; hagita menetlus - ei)</i>	<i>jah; ei</i>
Avalduse kp	<i>menetluskulude kindlaksmääramise avalduse esitamise aeg</i>	<i>PP.KK.AAAA(kuupäev,kuu,aasta)</i>
Avalduse lahendi kp	<i>menetluskulude kindlaksmääramise avalduse lahendamise aeg</i>	<i>PP.KK.AAAA(kuupäev,kuu,aasta)</i>
Vastuväited	<i>kas taotlusele on esitatud vastuväide</i>	<i>jah; ei</i>
Vastuväidete korduvus	<i>kas menetluses anti vastaspoole seisukohtadele vastamiseks aega rohkem kui kord</i>	<i>jah; ei</i>

Vastuväidete korrad	mitu korda anti menetluses vastaspoole seisukohtadele vastamiseks aega	arv
Vastamise aeg	kui pikk tähtaeg avaldusele vastamiseks määrati	päevade arv
Taotluse summa	kui suures summas sooviti menetluskulude väljamõistmist	summa eurodes
Väljamõistetud summa	kui suures summas menetluskulud välja mõisteti	summa eurodes
Summa vähendamise põhjus	kui mõisteti vähem taotletust, siis millistel põhjustel kohus väljamõistetavat summat vähendas	märkus vabatekstina
Esindajatasu piirmäär	kas lepingulise esindaja korral mõisteti kulusid välja vähem kui VV määruse esindajatasu piirmäär	jah; ei
Edasikaebamine ringkonnakohtusse	edasikaebamine ringkonnakohtusse	jah; ei
Menetlusaeg	menetlusaeg kaebuse esitamisest lahendi tegemiseni	päevade arv
Edasikaebamine Riigikohtusse	edasikaebamine Riigikohtusse	jah; ei
Menetlusaeg	menetlusaeg kaebuse esitamisest lahendi tegemiseni (kui asi on saadetud tagasi madalamasse astmesse, siis märkida see kommentaaridesse, sh menetluse aeg)	päevade arv
Kommentaariid		märkus vabatekstina

Lisa 2. Halduskohtu asjade analüüsis kasutatud tunnuste kirjeldus.

Tunnuse nimi	Tunnuse sisu selgitus	Võimalikud väärtused
Eeläidetud:		
Menetluse liik	kohtuliku menetluse liik	apellatsioonimenetlus; I astme menetlus
Kohus	kohus, kus asi on arutusel olnud	Tallinna Halduskohus; Tallinna Ringkonnakohus; Tartu Halduskohus; Tartu Ringkonnakohus
Kohtumaja	kohtumaja, kus asi on arutusel olnud	
Kohtunik	kohtunik, kes asja on arutanud	
Kategooria	kohtuasja kategooria lähtuvalt teemast	
Number	dokumendi number	KIS asja number
Liik_X	kohtuasja menetlusprotsessi seis (lahendatud või töös) (valitud üks)	3. LAHENDATUD
Liik_Y	kohtulahendi liik	otsus
Menetluse algus	menetluse võtmise kuupäev	PP.KK.AAAA(kuupäev,kuu,aasta)
Lahendi kp	kohtuasja lahendava dokumendi kuupäev	PP.KK.AAAA(kuupäev,kuu,aasta)
Jõustumise kp	kohtuasja lahendi jõustumise kuupäev	PP.KK.AAAA(kuupäev,kuu,aasta)
Valim	kuuluvus valimisse	0; 1
Lisatavad:		
Advokaat	Kas vastustajal riigil/KOVil/riigiasutusel/avalik-õiguslikul juriidilisel isikul oli esindajana advokaat?	jah; ei; pole teada
Vaidluse võitja	Kas vaidluse võitis avaliku võimu kandja?	jah; ei; pole teada
Menetluskulude kindlaksmääramine	Kas menetluskulud määrati kindlaks?	jah; ei; pole teada
Menetluskulude summa	Millises summas on menetluskulud halduskohtus (esimese astme kohtus) välja mõistetud?	summa eurodes
Edasikaebamine menetluskulude peale	Kas kaevati edasi üksnes menetluskulude peale?	jah; ei; pole teada
Jõustunud menetluskulude summa	Juhul, kui lahendi peale kaevati edasi menetluskulude osas, millises summas väljamõistetud menetluskulud jõustusid?	summa eurodes
Summa muutmise põhjendus	Kui halduskohtu lahendi peale kaevati menetluskulude osas ja kohus muutis väljamõistetud summa suurust, millise põhjendusega kohus väljamõistetud summa suurust muutis?	märkus vabatekstina